

שואלין ודורשין

עיונים וביאורים בענייני המועד

אפשר לערבב את השטן?

טעמים של כמה ממנהגי ראש השנה הוא 'לערבב השטן' - שלא יידע שהוא ראש השנה / מה עניינו של 'ערבוב' זה? האם אפשר להטעות את השטן, שהוא מלאך, בדבר כה פשוט ומפורסם?

הייתכן 'לערבב' את השטן בדבר כה פשוט?

ראש-השנה³ – כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין⁴.

ג) "מתחילין לקרות בראשית בשמחת תורה³ (ולא בראש-השנה) – כדי שלא יבין את ראשית שנה ואחרית שנה⁴."

ד) אין מזכירים ראש חודש בתפילות ראש-השנה⁵ – "שלא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי (ולא יבא לקטרגו)⁶."

א.

בשייכות לראש-השנה מצינו כמה וכמה מנהגים שמטרתם "לערבב השטן", ומהם:

א) מה שתוקעים בשופר בימי חודש אלול, הוא בכדי לערבב את השטן¹ – "שלא יבין מתי יהיה ראש-השנה²."

ב) "מטעם זה נמי אין תוקעין בערב

רסתקפ"א. לבוש רסתרס"ט. ועוד. הטעם לאי התקיעה בער"ה הובא להלכה במג"א סתקפ"א סקי"ד. הוספות לשו"ע רבינו הזקן סו"ס תקפא. (4) לשון מהרא"ק שם.

(5) שו"ע רבינו הזקן או"ח סתקצ"א ס"ו. והוא מלבוש סתקפ"א ס"א (וראה גם סתקפ"ב ס"ו). הר"א טירנא ומהרא"ק שם.

(6) כ"ה (בחצאי עיגול) בשו"ע רבינו הזקן שם. וראה בזה מבוא לקונטרס השלחן (להרא"ח נאה) ס"ח.

(1) רא"ש (ר"ה בסופה) ראבי"ה (שם סתקמ"ב) וטור (רסתקפ"א) בשם פדר"א (וראה ביאור הרד"ל לפדר"א פמ"ו אות כ) ועוד – אבל בלי ההסברה שערבוב השטן היינו "שלא יבין כו".

(2) כן הוא הלשון במנהגים להר"א קלויזנר (רבו של מהרי"ל) מנהגי ר"ה אות א הגהה א. ועד"ז הוא במנהגים למהר"א טירנא חודש אלול, מטה משה שתשע"ח, מהרי"ל מנהגי ימים נוראים הגהה ה' (לו, א), ולבוש רסתרס"ט.

(3) מנהגי מהרא"ק, ומנהגי הר"א טירנא שם. מהרי"ל ומטה משה שם. וראה לבוש ואליה רבה

שקביעת וקידוש החודש ע"י בית דין, היא הפועלת ועושה את היום להיות ראש חודש; ועד ש"כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ראש-השנה ואימתי יום הכיפורים, הקב"ה אומר להם לי אתם שואלים? אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה"¹⁴.

ועפ"ז אפשר לומר – שע"י העדר ההזכרה דראש חודש בתפילות ראש-השנה ובשבת שלפניו¹⁵, הרי זה כאילו¹⁶ שהיום דראש-השנה לא נקבע ("לא קדשוהו") כראש חודש תשרי, וממילא אין יודע השטן (מתוך ודאות עכ"פ) "יום שהוא ראש-השנה".

אבל, ראשית – תירוץ זה אינו מספיק עבור שאר המנהגים הנ"ל, שאינם שייכים לעניין ראש חודש.

ועוד זאת – שאף עצם התירוץ דחוק הוא: דהרי בראש-השנה עבדינן כמה וכמה עניינים בהם ניכר ובהדגשה שזהו היום דראש-השנה – וכיצד אפשר לומר שמפני ש"לא קדשוהו" לראש חודש, אין יודע השטן שזהו יום ראש-השנה?!

(ה) אין מברכים החודש בשבת שקודם ראש-השנה (כבכל שבת קודם ראש חודש) – שלא ידע שקרב ובא ראש חודש תשרי⁷.

ולכאורה דרוש בזה ביאור טובא⁸:

הלא ה"שטן" הוא מלאך ובא בכי"ד של מעלה, וכמפורש בספר איוב⁹, שהשטן בא ביום הדין (בראש-השנה¹⁰) בתוך בני האלוקים "להתייצב על ה'", וכו' וכו'.

ופלא הוא: וכי אפשר 'לערבבו' ולהטעותו "שלא ידע היום דראש-השנה"? והלא זהו דבר פשוט¹¹ ומפורסם, הנדפס בלוחות וכו' וכו'!

ב.

והנה, בנוגע לב' המנהגים האחרונים, שנועדו לערבב השטן שלא ידע אודות ראש חודש – היה ניתן לבאר לכאורה, על-פי דברי הלבוש¹² – דלאחרי שכותב הטעם "כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ראש-השנה", מוסיף: "כיון שלא קדשוהו".

דהנה, ידוע¹³ אשר קביעות החדשים הוא דבר התלוי בדעת בית דין. והיינו,

(13) ראה רמב"ם הל' קידוש החודש ספ"ב (מתו"כ אמור כג, ד. ר"ה כה, א): בית דין שקידשו את החודש בין שוגגין, בין מוטעין, בין אנוסין הרי זה מקודש, וחייבין הכול לתקן המועדות על יום שקידשו בו. ומי שציווה לשמור המועדות הוא ציווה לסמוך עליהם". וראה לקוטי שיחות חט"ז ע' 98 ואילך.

(14) דב"ר פ"ב, יד (ובהנסמן ברד"ל שם). וראה (בענייננו) פירוש אחר בחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע או"ח סתקפ"א ס"ג.

(15) שייכות ברכת החודש לקידוש החודש – ראה לקוטי שיחות ח"ט ע' 187 ואילך.

(16) אבל לא ממש, שהרי כל החדשים וכו' כבר נקבעו ע"י הלל הנשיא.

(7) מנהגי מהרא"ק, הר"א טירנא ולבוש (סתקפ"א) שם.

(8) ראה גם אמת ליעקב מערכת ז אות צה.

(9) א, ו ואילך. ולהעיר ממו"נ ח"ג פכ"ב. רמב"ן לאיוב ב, א. וראה צפע"נ למו"נ שם (צפע"נ עה"ת דברים ע' תטז). שו"ת צפע"נ דוינסק ח"א סק"א. ואכ"מ.

(10) ראה מפרשים לאיוב שם.

(11) להעיר מחגיגה (ד, סע"ב) וכתובות (עז, ב) בעניין הטעיית (שלוחו של) מלאך המות. וראה גם תוד"ה תורה – שבת פט, א. אבל שם הכוונה לא להטעות אלא ל"טירדה".

(12) רסתקפ"א שם.

הביאור – תוכן העירבוב הוא בסתימת דברי קטרוגו

אלול, שנועדו לערבב השטן "שלא יבין מתי יהיה ראש-השנה":

עניין התקיעות דחודש אלול הוא, כידוע¹⁹, "כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה". וכמובא על כך הכתוב²⁰ "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחדרו" – דהשופר מעורר חרדה ויראה, ומביא לידי התעוררות תשובה.

ולכן, ע"י פעולה זו גופא, שישאל תוקעים בשופר ומתעוררים בתשובה, נעשה השטן מעורבב²¹ – בחשבו, שע"י התשובה דחודש אלול, כבר זכו ישראל בדין (באלול) ולכן אין כל תועלת עוד בקטרוגו – "מסתמין דבריו"²².

וזהו פירוש התיבות "לא יבין מתי יהיה ראש-השנה" – דאין המכוון בזה אודות היום (הזמן) דראש-השנה, דהשטן אינו יודע (את הכתוב בלוח) מתי הוא ראש-השנה, אלא – שאינו יודע מתי נעשה העניין והתוכן המיוחד דראש-השנה – הדין ומשפט²³ (וכמפורש בלשון מהרי"ל²⁴): "ואין יודע מתי הדין ויקטרג":

ג.

ויש לבאר בזה, בהקדם מה שמצינו בגמרא¹⁷ עניין ערבוב השטן, בנוגע לכללות המצוה דתקיעת שופר: "א"ר יצחק . . למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדים, כדי לערבב השטן".

והנה, עניין ערבוב השטן כאן, פירש רש"י¹⁸ דהיינו – "שלא ישטין", כי "כשישמע שישאל מחבבין את המצוות, מסתמין דבריו". דכיון שישאל אינם מסתפקים ב"תוקעין ומריעין" פעם אחת, אלא חוזרים ותוקעים תקיעות דמעומד, הרי זה מראה על חיבתם היתירה למצוות ה' – וזה סותם דברי השטן המקטרג.

ועפ"ז יש לבאר, דכן הוא גם עניין ערבוב השטן האמור במנהגים הנ"ל – דאין מהות ה'ערבוב' בכך שלא ידע אימתי יום ראש-השנה, אלא זהו 'ערבוב' בשייכות לסתימת דברי הקטרוג של השטן, כדלקמן.

ד.

ותחילה נבאר עניין התקיעות בחודש

טעם שני כ"א המשך למ"ש לפנ"ז "להזהיר ישראל שיעשו תשובה".

(23) ועד"ז יש לפרש דברי הירושלמי (שהובא בערוך (שם), תוס' ור"ן ר"ה שם. טאו"ח סתקפ"ה. ועוד) ש"ערבוב השטן" ע"י תקיעות דר"ה הוא מחמת שחושב שתקיעה זו היא התקיעה בשופר גדול דלע"ל כשיגיע זמנו להתבלע – דהיינו, לא שטועה שהוא הזמן דלעתיד (ראה גם סמ"ג שהובא בב"י לטאו"ח שם), אלא – שתוכן ופעולת תקיעה זו הוא אותו התוכן ופעולה שבתקיעה דלעתיד ולכן יתבלע תיכף.

(24) שבהערה 2.

(17) ר"ה טז, סע"א ואילך.

(18) ועד"ז בר"ח שם. מאירי שם. ערוך ערך ערב. ולהעיר מתיב"ע פינחס כט, א. שו"ע רבינו הזקן סתקפ"ה ס"ו.

(19) ראה הנסמן בהערה 1 בשם פרקי דר"א (פמ"ו).
(20) עמוס ג, ו.

(21) ולפירוש הר"ן ר"ה שם ועוד, דערבוב השטן פירושו הכנעת היצר (כמאמר ר"ל (ב"ב טז, א): "הוא שטן הוא יצה"ר הוא מה"מ") – א"כ הוא הוא עניין התשובה הבאה ע"י תקיעת שופר.

(22) ולהעיר, שהלשון (במקומות שבהערה 1) הוא "וכדי לערבב את השטן" ולא "ועוד כדי כו'" (כבלבוש שם. וראה מט"מ שם). ומשמע קצת שאי"ז

ראש-השנה, כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין":

בכדי לערוב את השטן עוד יותר, שיחשוב שכבר זכו ישראל בדין (על-ידי התעוררות התשובה מן התקיעות דחודש אלול) – מבטלים בערב ראש-השנה את מנהג התקיעות, לומר: כבר אין אנו צריכים להתעוררות התשובה דתקיעות אלול, מאחר וכבר זכו בדין.

[ואע"פ שהשטן יודע, דמה שאין תוקעין בשופר בערב ראש-השנה הוא מנהג קבוע מאז ומקדם, וטעמו ונימוקו הוא משום זה גופא – לערוב את השטן,

הנה, מכיון שאין זה סתם מנהג, אלא מנהג ישראל ש"תורה הוא"²⁸, "תורת אמת", אין זה רק שמדמים שזכו בדין כביכול, אלא יש בזה גם עניין אמיתי – ובמילא, אילו זכו – תהיה זו באמת זכייה מוחלטת בדין, ויפסק דינם לטוב; ולכן – קטרוגו הוא על הספק ומתוך חלישות].

דכיון שישראל עושים תשובה כבר בחודש אלול, קודם שבא ראש-השנה, הרי 'דינם' נחתם לטובה כבר בחודש אלול, וודאי הדבר שייכתבו ויחתמו בספרן של צדיקים.

[ובפרט שמצינו בכמה מקומות, שגם בכל ימות השנה (לאו דוקא בראש-השנה) שייך שיהיה פסק דין מוחלט לטובה על האדם, ע"י תשובה ותפילה כדבעי. ולדוגמא: חזקיהו המלך²⁵, שע"י תפילה ותשובה פעל שיהיה "והוספתי על ימך חמש עשרה שנה"²⁶. ומשמע מן הסיפור שלא היה זה בזמן מיוחד כראש-השנה וכיו"²⁷].

ומכך נעשה השטן 'מעורבב', בחשבו שע"י התעוררות התשובה דחודש אלול כבר זכו ישראל בדין. כך שקטרוגו בראש-השנה הוא עכ"פ רק על הספק, וממילא בלא תוקף וכו'.

ובזה מבואר גם מה ש"אין תוקעין בערב

ערבוב השטן – בראותו שישראל אינם מתאמצים לזכות בדין

הזמנים (שהתחלת השנה היא בדרך ממילא גם התחלת חדשה הראשון), אלא זהו גם נוגע (בלשון הש"ס²⁹ – "אהנאי") לענייני ותוכנו של ראש-השנה: ההתעוררות שנעשית מצד שהיום הוא ראש חודש³⁰, מוספת בהתעוררות בעבודת היום דראש-השנה, וממילא גם בתוצאתה – לזכות בדין.

ה.

באופן דומה ניתן לבאר אף את תוכן שאר המנהגים שנועדו לערוב השטן:

דהנה, מה שראש-השנה שווה בזמנו לראש חודש תשרי, אין זה רק עניין בסדר

(29) זבחים צא, רע"א.

(30) ולהעיר, דראש חודש הוא יום כפרה (ראה פינחס כח, טו ובפירש"י). וכנוסח מוסף דראש חודש: זמן כפרה לכל תולדותם.

(25) מלכים ב, כ, א ואילך. ישעיה לח, א ואילך.

(26) מלכים שם כ, ו. ועד"ז בישעיה שם, ה.

(27) ראה עטרת ראש ד, א. ולהעיר מטורי אבן לר"ה (יז, ב).

(28) תוד"ה נפסל – מנחות כ, ב. ובכ"מ.

ובעבודה דראש חודש – "לא ידע שהיום הוא ראש חודש"³³;

ועד"ז בנוגע להא ד"מתחילין לקרות בראשית בשמחת תורה, כדי שלא יבין את ראשית שנה וכו'" – דהיות שישראל אינם מתחילים "לקרות בראשית" בראש-השנה, חושב השטן שבעבודת ישראל בראש-השנה חסר העניין והפעולה הבאה על-ידי סיום והתחלת התורה.

וזה מערבב את השטן ש"לא יבא לקטרג": מכיון וזה מראה [ואילו זכו, כנ"ל, היה זה באמת כן] שעבודת ראש-השנה דישאל היא באופן הכי מושלם ומעולה, כך שאינם צריכים להגיע לתוספת ההתעוררות דראש חודש וד"גמרה של תורה" והתחלתה, דבלאו הכי זוכים הם כבר בדין. וממילא – לא יבוא השטן לקטרג, או עכ"פ קטרוגו הוא רק על הספק כו'.

ועד"ז גם בנוגע לכך שאין מסיימים ומתחילים התורה בראש-השנה – די ש'לומר, דמה ש"היה ראוי לקרות פר' בראשית בראש-השנה"³¹. אין זה רק מצד שהיום דראש-השנה הוא התחלת השנה (בזמן), אלא גם משום שהענין של "גמרה של תורה"³² ו"התחלת התורה" מוסיף בזכויותיהם של ישראל – ומובן שזה יכול להביא תועלת מרובה בעבודה והשתדלות דראש-השנה לזכות בדין.

ובזה מבואר מה שאין מזכירים ראש חודש בראש-השנה "לערבב השטן שלא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי": שאין הכוונה בזה להעדר הידיעה שהיום הוא הזמן דראש חודש, אלא שאין הוא יודע מעניינו ועבודתו דראש חודש – דכיון שישראל אינם מזכירים ראש חודש בראש-השנה, השטן אינו מרגיש בהתעוררות

ערבוב השטן – בראותו שישראל אינם מתאמצים לזכות בדין

אמנם, מן הלשון "שלא ידע שהיום הוא ראש חודש" . . ולא יבא לקטרג" משמע – שעיקר הסיבה לכך ש"לא יבא לקטרג" היא (לא מצד שלימות עבודתם של ישראל, המרומזת כאן, אלא) מצד הא גופא ש"לא ידע שהיום הוא ראש חודש" – מצד עצם השלילה דראש חודש.

[דהרי לא נזכר כאן כלל הענין (החיובי) דעבודת ראש חודש, אלא רק צד השלילה – "שלא ידע כו'".

משא"כ בנוגע למה שנתבאר בכך ש"אין

ו.

אלא דלכאורה, אין ביאור זה (בנוגע לב' העניינים האחרונים – הזכרת ראש חודש וסיום והתחלת התורה) מתיישב כל כך:

דהנה, לפי ביאור זה – הגורם והסיבה לכך שהשטן "לא יבא לקטרג", היא מפני שחושב שעבודתם של ישראל היא בשלמות וודאי זוכים הם בדין. אלא ש'ערבוב' לחשוב כך, הוא ע"י שאין מזכירים ראש חודש ואין מסיימים התורה.

להשלמה" (נוסח ה"רשות" לחתן בראשית).

33) אבל להעיר של' הלבוש שם הוא: שלא ידע שם שהוא ר"ה.

31) ל' הלבוש ר"ס תקפא.

32) דאם היו מתחילין בראשית בר"ה היו גם מסיימין אז את התורה, שהרי "מתכיפין התחלה

נחסר בעבודת ישראל (ההזכרה, וממילא) ההתעוררות דראש חודש, ועל דרך זה – המעלה ד"גמרה של תורה" והתחלתה, הרי זה מביא חלישות בקטרוגו. בחשבו, שביין כך עבודתם של ישראל חסרה היא, ואין הוא צריך להתאמץ עוד ולחפש חסרונות נוספים שלהם.

ואע"פ שיודע הוא שזה גופא עושים בכדי לערכבו – הנה לפועל הרי סוף סוף נחסר אצל ישראל ההתעוררות והזכות של עניינים אלו (וממילא גם התוצאות מזה לעניין הדין דראש-השנה!) וממילא, חושב הוא, שאין צריך להתאמץ כו' כנ"ל.

תוקעין בערב ראש-השנה כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין" – הנה בלשון זה גופא ("אין תוקעין בערב ראש-השנה") מודגש, שקודם לכן כן תוקעין³⁴, שמצד זה (התקיעות דחודש אלול) כבר נחתם דינם ו"עבר יום הדין", כנ"ל].

ז.

ויש לבאר, דתוכן עניין ערבוב השטן בב' מנהגים אלו (אין מזכירין ראש חודש ואין מסיימים התורה), הוא באופן אחר מהנ"ל:

בעת שרואה השטן, שביום ראש-השנה

פעולה טובה הבאה מן ההעדר והחיסרון

מישראל דברים אלו בכדי לערכב השטן, צריך להביא [ומביא] לידי התעוררות תשובה עמוקה יותר מכפי שהיה נפעל ע"י העניינים הנ"ל:

דהנה, כתב רבינו הזקן בספרו לקוטי תורה³⁵, דהתעוררות התשובה דראש-השנה צריכה להיות באופן ד"קול היוצא מפנימיות הלב" (בדוגמת קול השופר, שהוא קול פשוט הבא מהבל הלב). והדרך לבוא לזה היא "על ידי המרירות שבנפשו על ריחוקו מה' אשר רחוק ממנו בתכלית".

ויש לומר, דמרירות זו "על ריחוקו מה'" נרגשת אצל האדם באופן חזק ביותר – ע"י

ח.

אלא שלפי זה דרוש ביאור לאידך גיסא:

כיצד יתכן, אליבא דאמת, שיינטלו מישראל עניינים אלו? אמת אמנם שישנה בזה כונה לערכב השטן – אבל, כנ"ל, סוף סוף חסרים אצל ישראל עבודות אלו: ההתעוררות דתקיעת שופר בערב ראש-השנה, ההתעוררות דראש חודש, והענין דגמרה של תורה והתחלת התורה – אשר כל זה היה יכול להועיל ביותר וביותר בעבודה לזכות בדין! ?

וי"ל הביאור בזה, דזה גופא שמונעים

השטן . . ויקטרג לכן אין תוקעין (מפסיקין) בער"ה כי אז היה סבור השטן שיום הדין עבר.

(35) נצבים מד, ג. מה, א.

(34) ובפרט לפי ל' המהרא"ק שהובא במהרי"ל (וכן הוא במטה משה שם) – שב' המנהגים באים בהמשך זל"ז: מנהג כשר לתקוע מראש חודש אלול . . לערכב

דהנה, מה שנמנעים מעשיית עניינים אלו, הלא זה גופא הוא מנהג ישראל ש"תורה היא"²⁸. ונמצא, דגם ההימנעות מעשייה – עשייה היא, דמקיימים בזה מנהג ישראל – תורה³⁶.

אלא – שבעת שהאדם מקיים התורה והמצוות מצד שמבין בשכלו טעמים וחיובותם, או מצד שיש לו הנאה בקיומם – אזי יש מקום שיהיה אצלו חילוק בין העבודות: דבפעולה חיובית (כתקיעת שופר וכו') יהיה לו חשק ו'חיות' יותר, מאחר ומבין שפועל הוא בזה עניינים נעלים כו'; משא"כ בקיום מנהג שעניינו הוא – העדר עשייה (המנעות מהעניינים הנ"ל), דבזה אין מרגיש שעושה ופועל מאומה – בזה לא יהיה לו חשק ו'חיות'³⁷.

אבל מצד הענין כפי שהוא באמיתותו, שענין המצוות הוא לקיים רצון הקב"ה – הרי האדם צריך לעשות מה שהקב"ה רוצה מאיתו, בלא כל חילוק ושינוי כלל וכלל במה יהיה הציווי (בין אם מבינו בין אם לאו, בין אם יש לו בזה חיות בין אם לאו)³⁸ – הנה אם מתנהג האדם באופן כזה, אזי אין אצלו כל חילוק בין העבודות, ואפילו בעת שמפסיד הוא עניין טוב, הנה כיון שזה גופא "תורה היא", מקיים הוא המנהג מתוך שמחה וטוב לבב³⁹.

התבוננותו בכך שמונעים ממנו את העניינים טובים הנ"ל בכדי "לערכב השטן". דבזה נרגש אצלו גודל ירידתו – שלשטן יש כלפיו כוח כה חזק, עד שמוכרחים משום כך ליטול ממנו את תקיעת השופר (בערב ר"ה), הזכרת ראש חודש והתחלת התורה!

ובפרט נוסף עמוקה התעוררות תשובה זו (ע"י מניעת הדברים הנ"ל) מהתעוררות התשובה דתקיעת שופר וכו' :

התעוררות התשובה דתקיעת שופר (ועד"ז – הזכרת ראש חודש וקריאת פר' בראשית) באה ע"י דבר שחוץ הימנו (דהשופר גורם לו שיתעורר וכו'); משא"כ התעוררות התשובה הבאה מכך ששוללים ממנו את הענין דתקיעת שופר וכו' – הרי זו התעוררות הבאה ממנו עצמו, שנוגע לו גודל ירידתו ומצבו השפל. וממילא זו התעוררות עמוקה יותר, הבאה מנפשו פנימה.

ט.

ובעומק יותר יש לומר – אשר שלילת העניינים דתקיעת שופר וכו', לא רק שמביאה תועלת גדולה יותר מאשר עשייתם בפועל, אלא (בעומק העניין) אף אין נחסר כאן מעלת הקיום והעשייה בפועל:

(ראה תוד"ה שאין (שבת יב, ב), ובהמצויין בהגהות רעק"א שם. ועוד. ואכ"מ.)

(38) ובלשון הידוע (צוואת הריב"ש אות ג. וש"נ): שהכל הוא צורך גבוה, מפני שהשי"ת רוצה שיעברו אותו בכל האופנים.

(39) ובלשון הידוע (שם): כי לפעמים אדם הולך ומדבר עם בני אדם ואינו יכול ללמוד . . . ואל יצער את עצמו בזה, כי השי"ת רוצה שיעברוהו בכל האופנים.

(36) ע"ד סברת המ"ד (מכילתא יתרו כ, א) שבעשרת הדברות גם על "לאור" ענו "הן", דגם בלאו נרגש אצלם העניין החיובי שבו – קיום ציווי הבורא (נתבאר בלקוטי שיחות ח"ו ע' 119 ואילך; הגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים (קה"ת) ע' תסה ואילך).

(37) וזהו החשבון דהשטן – שסו"ס חסר בעבודתם של ישראל בפועל. ובפרט שי"ל שאינו יודע מהענין דקלא פנימאה (ההתעוררות שבאה ע"י חסרון הפועל, כנ"ל בפנים), ואפילו בנוגע למחשבה – הרי ישנם כמה דרגות גם במחשבה

פנינים

עניינים קצרים

מדוע לא אומרים ווידוי ביום הראשון של עשרת ימי תשובה?

ימי ראש השנה הם התחלת ופתיחת עשרת ימי תשובה, ומצינו דבר תמוה, שלמרות ענין ה"תשובה" שבהם אין נאמרים בימים אלו תחנון ווידוי על חטאים (ראה שו"ע אדמו"ר הזקן נ"ע סתקפ"ד ס"ב, ובכ"מ), ובתפילות ובקשות העיקריות דראש השנה לא נזכר ענין הווידוי, ולכאורה איך יתאים זה עם היות ימים אלו ימי "תשובה"?

ויובן זה ע"פ הידוע שעיקר ענינו של ראש השנה הוא שאז מכתירים את הקב"ה למלך עלינו, וכן הוא תוכנם של כל תפילות ראש השנה "מלוך על העולם", "מלך על כל הארץ". שהכתרת הקב"ה למלך על כל הארץ "תמליכוני עליכם" מחדשת את הקשר האישי של כל יהודי עם הקב"ה, כי כל אחד מישראל מבקש בתפילתו שהקב"ה יקבל את ההכתרה.

והנה, כאשר האדם מכיר ומרגיש שהוא המשתתף בהכתרת הקב"ה למלך, ה"ז מביא אותו ליראת הרוממות והרגשת חרדה ממלך מלכי המלכים הקב"ה. וכתוצאה מיראה זו בא האדם לצמאון לקיים את כל מצוות המלך.

וזהו מה שאין אומרים ווידוי ותחנון בראש השנה, כי רגש ההתאחדות עם הקב"ה שע"י הכתרת הקב"ה כובש את האדם במדה גדולה כל כך, עד שככל שיהי' הצער על מעשי העבר, מתבטל צער זה מפני רגש יראת הרוממות שמרגיש האדם בראש השנה.

וזה שימי ראש השנה הם "ימי תשובה" אין ענין ה"תשובה" שבראש השנה – תיקון העבר, כי אם תשובה כדי שתתקבל ההכתרה ע"י הקב"ה.

ורק לאחרי ראש השנה באים עניני התשובה של חרטה ווידוי וסליחות, כי הרגשת ההתקשרות וההתאחדות עם הקב"ה שבר"ה חייבת לעורר רצון והחלטה להיות ראוי לקשר זה, ולכן צריך האדם לסלק מעצמו את כל המפריע לקשר זה, שהם החטאים ועוונות וכיו"ב.

(ע"פ מכתב כללי "אל בני ובנות ישראל" לקראת ר"ה תשכ"ד)